

Književne novosti

„Slovenska Šolska Matica“ razpošilja za leto 1906. sledeče publikacije: 1. Pedagoški Letopis. VI. zvezek. Uredila H. Schreiner in dr. Josip Tominšek. 2. Zgodovinska učna snov za ljudske šole. 6. snopič (konec). Sestavil dr. Matevž Potočnik. Uredil dr. Fr. Ilešič. 3. Nazorni nauk. Prvi del, 2. snopič (konec I. dela). Uredila H. Schreiner in dr. Fr. Ilešič. 4. Didaktika (Obče in posebno ukoslovje.) I. del. Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli. Spisal dr. J. Bezjak. 1. snopič. 5. Didaktika. II. del. Posebno ukoslovje petja v ljudski šoli. Spisal N. Družovič. Uredil dr. Fr. Ilešič.

Koledar družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za navadno leto 1907. Izdalo in založilo vodstvo. Cena 1 K 20 h V Ljubljani. Tisk „Narodne tiskarne“ 1906. Koledar nadomešča obenem nekdanji „Vestnik“. Vsebina mu je raznovrstna in bogata. Najbolj bode zanimal nadzornika Levca člančič o besedi „divnjek“ v znani Prešernovi romanci „Judovsko dekle“. Zanimiva je tudi Miroslava Vilharja pesem o Ljubljani, ki je pač še malokomu znana. Jako poučen za nas je članek „Češka narodna obrambna društva“. Naj bi se Slovenci od Čehov učili! — Glede na namen, v katerega se prodaja koledar, pač ne bo treba še izpodbujati našega občinstva, da seže po njem. Nahajati bi se moral v vsaki slovenski hiši. Morda bi ne bilo napačno, če bi se mu dala v prihodnje taka oblika in taka vsebina, da bi ugajal tudi kmetškemu ljudstvu! —

„Matica Hrvatska“ je izdala za l. 1906. sledeče knjige: 1. Dr. Albert Bagala: Povjest filozofije. — 2. Vjenceslav Novak: Tito Dorčić. Pripovjest. — 3. M. Gorkij: Izbrane pripoviesti. Uvod napisao Martin Lovrenčević. — 4. Dr. F. D. Marušić: Liječnikovi zapisci. — 5. Ilija Ujević: Dokonice. Slike i priče iz dalmatinskoga zagorja. — 6. Hrvatska poviest. Prvi dio: Od najstarijih vremena do g. 1526. Napisao Ferdo Sišić. — 7. Najnovije doba hrvatske povjesti. Napisao dr. Rudolf Horvat. — 8. Pod absolutizmom. Historija šestoga decenija hrvatske književnosti. (1850. do 1860.). Napisao dr. Nikola Andrić. — 9. Cvieće slovenskoga pjesništva. Sabrao dr. Fran Ilešič. — 10. Hrvatsko Kolo. Naučno-književni zbornik. Knjiga II. — 11. Glas „Matice Hrvatske.“ I. 1906. — 12. „Kolo hrvatskih umjetnika.“ I. 1906. — O teh knjigah izpregovorimo še.

Strossmayer, koledar 1907. Godina prva. Zagreb, komisija knjigarne Trpinac, cena 2 K. Str. 328 + XCI v 4°. Prav obsežna knjiga, naš najzanimivejši letošnji koledar. Ko je pred dvema letoma umrl Strossmayer, so sklenili Hrvati velikemu vladiki v Zagrebu postaviti spomenik, ki bi bil vreden veličine njegovega imena. Osnovali so v to svrhu med drugimi tudi poseben ženski odbor („Odbor zagrebačkih gospodja za Strossmayerov spomenik“) ter začeli izdajati koledar, katerega čisti dobiček naj služi omenjeni svrhi. Uredil in z uvodom opremil ga je letos Milan Grlović. Poleg običajnega koledarskega dela, ki ima pri vsakem mesecu zgodovinske dneve hrv. zgodovine, in poleg letnega odborovega izvestja, ki nam kaže, da je do konca avgusta 1906 bilo nabranih nekako 50.000 K, je dobro došel obširni „pregled prosvetnih zavodov in društev“ na Hrvatskem; tu najdeš podatke o stanju „Jugosav. akademije“;

„Maticе Hrv.“, o književnosti, umetnosti, o učiteljskih društvih, o zdravniški organizaciji, o naravoslovnem, arheološkem društvu, o šolstvu, knjižnicah itd. itd. Posebno bode poročevalcem in časnikarjem ustrežal imenik vseh živečih hrv. književnikov in umetnikov v abecednem redu s kratkimi životopisnimi in literarnimi podatki. V beletrističnem delu je poleg pesmi na pr. VI. Nazora in Strahimira Kranjčevića in poleg črtic na pr. Janka Leskovarja itd. tudi kompozicija za klavir „Majka božja bistrička“ od Riste Savina. Večji del vsebine pa je posvečen Strossmayerju samemu; seveda so to-le komadiči, utrinki in poedini spomini, le prispevki in začetki priprave za popoln životopis („Knjiga života biskupova izpisana je i dovršena božjom rukom,“ pravi urednik v uvodu). Sem spadajo „Strossmayerovi dani“, to je, kronološki podatki iz življenja biskupovega, potem pesmi žalostinke Trnskega, Markovića, Arnolda, Begovića itd., „spomen-listovi“, to je, kratke aforistične oznake pokojnika in spomini nanj (na pr. od dr. Stj. Miletića, Arnolda, Milčetića, dr. Stj. Ortnerja itd.); obširnejša poročila iz življenja in o značaju biskupa Strossmayerja, na pr. o njegovem geslu „Sve za vjeru i domovinu,“ Strossmayer in nagodba (od dr. Vrbančića), Strossmayer, voditelj hrv. naroda (od dr. Zaharja in Francoza Ch. Loiseauja), kot „jugoslovanski“ in „kulturni“ odgojitelj naše mladeži (od Gjalskega), Štr. in evolucija (od Brusine), a o njegovem značaju vobče piše Kršnjavi. Važnost gre razpravam o mestu, kjer naj bi stal bodoči spomenik; profesor filozofije estetičar dr. Fr. Marković dvoji, jeli ima Zagreb sploh prikladno mesto za spomenik takemu možu, a se končno odloči vendar le za Zrinjski trg pri akademjski palači, češ, da je to relativno najprimernejši kraj. Dr. Stj. pl. Miletiću preostaje nazadnje tudi le ta trg; Miletić izvaja, da ni misliti niti na priprave za spomenik, dokler ne bode nabranih vsaj 100.000 K, ipak bi za kaki dve leti mogoče bilo pozvati „hrvatske in ostale umetnike na slovanskem jugu,“ da predložijo svoje projekte (Miletić je za sedeči položaj z alegorijami vseh štirih jugoslovanskih gran — „Prešernov spomenik v Ljubljani bi v marsičem lepše deloval, da je prestavljen kje v zelenilu Tivolija nego li v oni prozaični, ozki okolici na obali Ljublanice.“) Ker se tudi profesor zgodovine umetnosti Kršnjavi izreka za mesto pred akademijo, stopa ta-le kraj odločno v ospredje. Za ilustracijo teh razprav služijo tri slike kot študije za spomenik (od Valdeca in Frangeša); v knjigi pa je razen tega še veliko število drugih slik, večinoma Strossmayerja samega v raznih dobah njegovega življenja. — Slovenci smo dosle darovali za Strossmayerjev spomenik 17 K!

Dr. Fr. Ilešič.

Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi: govori, rasprave i okružnice. Napisao i sabrao Tade Smičiklas. Izdala Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu (Dionička tiskara) 1906. 443 str. — Izpregovorila je Akademija v tem obsežnem delu o svojem ustanovitelju in prvem pokrovitelju. Pa to je le prva beseda, končna se še ne bode tako hitro rekla. Stosešindvajset strani obsega samo načrt životopisa, sestavljen (posredno) po arhivu djakovskem in po arhivu akademije same, to je, po korespondenciji, ki ji jo je daroval pokojni vladika; vendar so uporabljena le pisma, ki jih je pisal Strossmayer, ne pa tudi ona, ki so bila njemu pisana; zakaj pokojnik je odredil, naj se ta-le zadnja pisma ne dajo v svet pred l. 1915. Zaman se je trudil Smičiklas, da bi dobil katerega izmed škofovih vatikanskih govorov — ki so dali Strossmayerju svetovni glas — po stenografskih zapisnikih; šele za kakih 10 let izidejo ti govori. A Strossmayerjev tajnik na vatikanskem koncilu, Nikola Voršak, kanonik pri Sv. Jeronimu v Rimu, je zabeležil njegove govore „očividno“ po načrtih Strossmayerja samega; na tak ačin se je izdajatelju posrečilo, dobiti vsaj eden Strossmayerjev vatikanski govor,